

SETMANARI IL·LUSTRAT
LITERARI Y DEFENSOR DELS INTERESSOS MORALS Y MATERIALS DE LA COMARCA

ART GÒTICH

Fragment de un retaule dedicat á Sant Victoriá, Abat

FRAGMENT DE UN RETAULE GÒTICH

DEDICAT Á SANT

VICTORIÀ, ABA T

Pertoneix al segle XVI y per lo tant al últim período del ogival espanyol. Aquí les arts en sos períodes de desenrotll y decandiment se retrasaren bastant en relació á altres paysos. Per agó quan lo renaixement classich s' havia fet amo de totes les manifestacions artístiques á Italia lo goticisme dominava encara entre nosaltres, produhint obres tan recomensables com la que 'n presentava figures bellíssimes com la que 'n reproduheix lo gravat d' aquest nombre.

Es la representació d' aquell sant varó, qu, en los dies de sa joventut abandona sa pàtria italiana pera retirar-se á un desert, escullint á la fi per estada, la cova d' Es pelunca, no molt lluny del siti hon en l' any 505 lo rey goth Gesalaich, fundaria lo monastir *Asanense* y está comprés en territori de lo que 'n fou regne d' Aragó, y lligda ab los termes orientals del de Sobrarbe, y que sapigudes ses grans virtuts los monjos asanienses per allà l' any 522 lo proclamaven Abat, quin càrrech desempenyá ab molta santedat fin als 12 de Janer del any 561. Fou contemporani de Sant Benet y acceptá per aquella comunitat la regla benedictina.

Lo monastir va interrompre sa historia per los anys 716 ó 717 ab motiu de la vinguda dels moros, buscant refugi los monjos en lo de Santes Justa y Rufina emportantsen allí les reliquies del Sant Abat que mes d' una vegada anaren ab los reys aragonesos en les guerres contra los sarrahins. Aquella gran fé que 's tenia en la protecció del Sant fou lo fonament de la res-

tauració del monastir de Sant Victorià per lo rey en Sanxó lo Major en 1015

Disfrutá aquella casa de religió de gran patrimoni constituintla en una de les mes importants del reyalme d' Aragó, pero qu' anaren minvant á mesura qu' aquest s' uní ab Castella y aná perdent ses antigues llivertats y privilegis, fins qu' en temps de Felip V, en 1720 les possessions que 'n sostenia encare foren suficients pera dotar á 4 títols de Castella y ab sos productes s' edificá lo temple y monastir qu' encara subsisteix sens esser ombra de lo que fou y recort d' una riquesa que 's extengí ab los abats que perseveraren fins al 1844 en que morí l' últim.

LO QUE VA D' AHIR Á AVUY

(DE NARCÍS TONDREAU)

Jaguda estava dins del jardí l' estàtua
sense braços ni testa;
y en son cos á cercles s' hi enronrava
espés cinturón d' euras.

Pe 'l pedestal moravan llargandaixos,
cucalas, grills y abellas;
y del grebrivol marbre las feridas
de verdet eran plenas...

¿Y era aquella la venus encantada
que 'n altre temps ma mestre
ab lo colp del buril va donar forma
y vida á llur idea?...

¡Com cabia lo baf de las anyadas
lo que ab son rigor besa!
Ahir la carn onejant en blanc marbre,
avuy un munt de pedral!

ANTONI YSCLA COMPTE.

Desde 'l turó de Montcada

La matinada era riallera; no semblava pás que 'ns trobessem á darrers de Desembre.

Lo sol acabava de fondrer los últims borrallons de boyra que, com la llana d'ovella entre 'ls esbar-ers, semblava s'arrapaven per las fondaladas de St. Llorens del Munt y St. Miquel del Fay.

Quan arribarem al cim del turó, tot estava clar y esplendent; als nostres peus s'estenia aquest segment de parábola que s'anomena Vallés, rodejat pels altius turons qui 'l guarden axis de vents dolents com de invasions estranyes, y que á la nostra imaginació se presentaven com á braus almogavers qui en un moment de descans se donaren les mans per ballar l' airosa sardana.

Lo Montseny, mitj cobert per la calitja, ab sos recorts y tradicions, ab sos misteris y llegendes, ab sas clapissas de neu y sas gemadas bascurias, s'ovirava allá d'enllá al Nort.

Lo misteriós Montnegre ab sas soletats plenas de dolga tristor y las serras de la costa ab llurs ubriacadors perfums, s'estenian com á una ratlla inmensa al Est.

Y al Oest los montanyans de Berli, St. Miquel del Fay, Farell y St. Llorens del Munt, ab sos piadosos recorts, venerables ruinas, y estatjes de fadas y feras llegendarias.

Y pera completar lo march, lo Llobregat, com sap d'escamas argentadas, s'estenia desde 'l peu del Montserrat fins al pont de Martorell.

¡Quants recorts, quantas consideracions s'agruparen en má imaginació al estendre la mirada per la inmensa plana tencada per aquestas fitas!

Perque, no hi ha dupte, el Vallés es la comarca de Catalunya que més be representa al nostre geni, carácter y aspiracions. En ella se troba sintelirada la nostra histo-

ria desde 'ls temps primitius fins als actuals; ella ha sigut sempre la defensora dels interessos de la Ciutat Comtal, portantsen del patriotisme catalá; en ella s'hi han decidit problemas y qüestions de interés capdal per tot Catalunya; en una paraula, ella ha sigut la mes ferma barrera contra la tiranía y el despotisme, y ella ha lluytat y mort junt ab Barcelona en defensa de las llibertats y furs de la terra.

¡Com s'axampla 'l cor contemplant semblant comarca y considerant ensemps la seva historia! Pero ¡com s'ompla de tristor la ánima al pensar son estat actual tan diferent del d'altre temps!

Als nostres peus s'oviraven Sabadell, Tarrassa, Caldas, Granollers, y cent altres pobles, mitj amagats per la fumera de sas xemaneyas, y al considerar que allí s'trobaren milers d'homens enfeynats fent anar lo teler, d'ací y d'allá, pero sense ideals, sense aquells rasgos característichs de la raça vallesana, sense aquell carácter que formava la ánima del nostre poble, vaig entristirme y tot devallant la montanya esclamava:

—¡Quau costará regenerar al nostre poble!

N. FONT Y SAGUÉ.

EFEMÉRIDES VALLESANAS

Mes de Juliol

Dia 29

1274. Encara que 'l tranzit per lo Congost no oferís tantas seguretats com lo camí de Caldas y la vía romana que desde Granollers portaba á Samalús, Tagamanent, La Calma, Collfornich, Brull, Seva y Vich, los mercaders que com á catalans, eran valerosos y amichs de no perdre temps, preferían passar per lo camí mes curt, ó sia 'l del Congost; ho sollicitan y en lo dia apuntat los hi es concedit.

Dia 30

1707. Lo rey Carles III tant desagrahit als bons catalans, escriu en aquest dia al Consell de Granollers per assumptos de la tropa y cavalleria que hi ha acuartelada. Aquesta carta firmada de propia ma del monarca, l'hem salvada d'un escandalós abandono en que qui sab desde quants anys estava en l'arxiu municipal de Granollers. Y lo pitjor es que no 's tracta solament de document tant prehuat, sino que podèm donar fè de que n'hi havia y n'hi ha encara d'altres, en igual ó pitjor cas.

Dia 31

1424. Per manament reyal queda prohibit á Granollers, la posar carniceria en los días de mercat, á una lleuga de la població. Era aquesta una de tantas midas, com los monarcas prengueren pera afavoris lo mercat de la esmentada vila.

Mes d' Agost**Dia 1**

1367. S'ignorán los motius de ressentiment que 'ls sabadellerchs peguessin tenir del Procurador reyal de la vila, pero es lo cert que 'n lo dia apuntat mohuen en contra d'ell un gros esbalot, arribant fins á matarlo y á ferir á un seu fill.

Dia 2

1587. Una de las serras que envoltan á Granollers s'anomena dels Caputxins en recort del gran convent que hi era aixecat de frares d'aquella orde. En aqueix dia fou feta l'acta de fundació per lo Notari de la vila Joan Albanell, en presencia del Rector y dels Consellers y haventshi pujat desde la parroquia 'l Santíssim Sagrament. — Aixís ho hem vist en una noteta de arxiu de la parroquia y deganat del vallés, que tenim per bona, si be algún autor dona mes anys d'antiguitat á dit Convent, de totas maneres fou un dels primers que 's fundaren á España.

J. MASPONS Y CAMARASA.
Granollers.

CRÓNICA

Com indicárem en lo número anterior, lo diumenge passat s'inaugurá en la plassa de la Constitució la venta de comestibles.

Se vegé ben surtida y bastant concurreguda, fent esperansar que dintre breus dias se trobará á la altura que li requereix, puix que allí hi había llegums y verduras de tota mena, virám, ous, cunills y anechs, espendintse també gallina y cunill á cuarters. Tot estaba ben presentat y fresch.

Lo Sr. Veterinari municipal vá fent las visitas d'inspecció tots los dias trobant totas las sustancias en bon estat.

Vegérem també las balansas de repés que per sa qualitat y excelent construcció han de ser d'una afinació exactíssima.

S'ha publicat també que los diumenges, dimars y dijous hi haurá peix á la plassa.

Falta ara qui s'emprenqui lo vendrer badella en días fixos per estar definitivament tothem ben servit.

Lo Centre Catòlich d'aquesta vila prepara grans festas, ab motiu de la de Sant Esteve patró de la dita Societat y de nostra població.

Ab aquest objecte en la reunió general passada se prengueren importants acorts.

En lo número vinent procurarem posar al corrent á nostres lectors de tots los actes que constituhirán lo programa de las festas.

Després d'uns brillants exercisis fets en las oposicions que acaban de tenir lloch en Barcelona, ha sigut nombrat Professor de la Escola Municipal d'aquesta vila lo intel·ligent jove don Francisco Comenges y Pujol.

Atés sas qualitats aixís morals com de ciencia, no duptém que dintre breu temps se deixarà coneixer sa valiosa influencia entre 'ls noys que concorren á la Escola pública, que bé 's necessita.

Som al día 21 de Juliol, la nit es quieta, de tant en tant algún cap de nubol tapa la

y la xafagor de tot lo dia se sent de bó
 llor; de cop lo terratremol omple ab sos
 l'espai, nubols de pols cubreixen los
 pers principals de la vila, los carros y má-
 mas de Guerra, los canons y 'l pernejar dels
 lls ab la veu de mando despertan á tot-
 mes, calleu... encare no branda la cam-
 no...? donchs als balcones tothom.

Quina polseguera!... ¿es que se aixeca en
 amental la terra?... Mes per lo que fós,
 á l' arma y á esperar lo toch de la cam-
 mes passen cuarts... lo soroll s' allu-
 passen horas... se fá de dia... tothom
 al carrer adelerat... ¿qué á sigut?... ¿qué
 saba aquesta nit que semblaba que era
 militarment nostra vila? ¿Ahont sont?...
 el rastró en queda. Las autoritats ni 'n sa-
 na borrall.

Arriba 'l correu... y en un dels diaris de
 Barcelona llegim lo següent:

"Ab l' objecte de efectuar prácticas de
 nocturna, á nit, á dos cuarts de deu sortí
 cuartel de Atarasanas lo nové regiment
 d'artillería, que per lo passeig de
 don y lo saló de Sant Joan se dirigí á la
 carretera de Sabadell pera arribar fins al po-
 de Sardanyola, ahont ha degut descansar
 a retornar avuy á aquesta capital.

Y segurament passaren per Ripollet á fi de
 mes práctica nocturna.

Després de lo de la nit y la lectura del
 anterior solt quedá tothom tranquil.

S'ha restaurat la campana *Dolors-Esteva*,
 una inauguració tindrà lloch per la diada de
 Festa Major.

Millora es aquesta que tothom aplaudeix.

Mollet.—Varias son las milloras que ha
 en la iglesia lo senyor Rector Mossen Jau-
 Fabregat, sobreixint la instalació de un Co-
 d' homes, un de noyas y una escolanía de
 pers havent nombrat director dels dos últims
 instruir jove Joan Santamaría. Diumenge á
 tarde 'ls noys ja cantaren lo trissagi ab
 alta afinació, sen ya en número de quinze.

Lo dia de Sant Jaume 's diu que lo coro
 d' homes cantarà y tocará ab l' armonium un
 ofici nou.

¡Avant Mossen Fabregat! Desde 'l dia que
 prengué possessió d' aquesta parroquia al-
 guns posaren ab V. la confiansa de que trauría
 la taca moral que tant desllueix al poble de
 Mollet.

No direm res en aqueixa correspondencia re-
 ferent á ayguas perque no 's digui: ¿vols
 que 't canti la cansó de 'n Fadosa?

Pera acabar la cuartilla permetim senyor
 Director que apunti los següents refrans:

Lo més mal sort es lo que no vol oir.

Ja 's pot ciular si lo ruch no vol beurer.

A pagar jo o tú, ¿cuántas més te 'n menja-
 rías?

Quan al cel hi han boiretas á la terra hi ha
 bassetas.

Lo tip no coneix al dejú.

Tracta ab bestias que 't tirarán guitas.

Á LA MORT DEL EMINENT

JOSEPH FELIU Y CODINA

Que us passa ¡ho Catalunya! qu' esteu tan neguitosa?
 Diguéume ¿qué us cap-fica? Que plora vostre cor?
 Sería qu' altra vegada gent de llunyanas terras
 vostras valls invadeixen ab fi conquistador?

¿Perquè ab tanta amargura us hi desfeu, ma Pátria?
 ¿Haureu de cop y volta deixat de sé 'l que sou
 y aixís de nou tornarne sofrí 'l vil esclavatje
 que 'ls pobles endongala lo sempre cobart jou?

¿Tal volta 'l Sol no brilla com cada jorn brillava?
 ¿y ensemps lo mar no besa gojós vostres sorrels
 y 'ls rins no mormurejan sas ayguas cristallinas
 y sos amors no entonan las merlas y pardals?

¿Del Montserrat altivol sas crestas no s' oiran
 y 'l Montseny no regala 'l desglassar sas neus
 y Pirinéu, impávit, no 'ns vetlla com solía,
 ¿perqué, donchs, estremirnos del Ebro al Cap de Creus?

¿Diguéunos, prest, matrona, que passa dintre casa?
 ¿Perqué á llágrima viva ploreu sense consol

y ab vestiduras negras cubriu nostras senyeras
y 'ls bronzos del Sant temple n' han aixecat lo vol?

¿Perqué tanta amargura y tan profund efecte?...
¿Per quí, Pátria volguda? per quí arrancarne 'l pior?
—Per mon fill més ilustre, lo més preclar poeta,
autor de *La Dolores, Lo Bruch y Bolva d' or.*

A més *Cófis y Mífts, La Dida y Real Moza*
mostrantne en totas ellas sé un home de saber:
Lo mas perdut un día; més tart *Un libro viejo*
Lo grá de mesch de sempre, *Lo dubte y L' esparver.*

La dolsa *Miel de Alcarria, Rector de Vallfogona*
la *María del Carmen* com ben pocas n' hi han,
Lo Rabadá, Lo Nuvi ó be A cá la sunámbula,
y la sempre aplaudida *La filla del marzant.*

Ploremio tots á una 'l que tantas vegadas
posá son geni á proba y enaltí tant mon nom;
qui al Cel podrá gosarhi de gloria sempre eterna
mentres qu' aquí en la terra l' admirará tothom!!

SALVADOR BORRUT Y SOLER.

SUSCRIPCIÓN PÚBLICA

ab motiu del terrible foch del dia de S. Joan

BLAT

	Cuar.te.	Curt.	Pts.	Cs.
Suma anterior.	11	8	559	35
D Marian Salamó.. . . .			15	
„ Agustí Segura F.			1	
„ Joseph Massachs			2	
„ Miquel Pons.			5	
„ Joseph Arús Mariné.			5	
„ Joseph Bayó.			7	
„ Matias Barneda.			2	
„ Marian Esparrach.. . . .			1	
„ Ramon Planas.			1	
„ Sebastiá Toscas.			2	
„ Pere Clapés.			10	
„ Leandre Cerdá.			5	
„ Joan Braut.			1	
„ Miquel Morral.			2	50

„ Fca. Vd. de Girbau.	1
„ Victor Ricart.	25
„ Gayetá Renom.	5
„ Joseph Arús Diviu.	1
„ Germanas Dominicás.	1
„ Joseph Albiñona	4
„ Maria Castells.	1
„ Joan Sallent.	2
„ Joseph Sala.	50
„ Joan Cambará.	5
„ Joseph Padró.	5
„ Pere Miró.	50
„ Quirse Puig.	25
„ Jaume Mañosa.	30
„ Esteve Girbau.	2 50
„ Joaquim Vila.	2

(Suma y seguirá) Total. 11 8 650 15

FALS AMICH

D' ingrats l' infernt n' está plé...

Ditxo popular.

Jo 'l vegi sempre á ma esquena
segim manso, aduldór;
com sombra d' ánima en pena
demanám consell, favor...
Jo 'l vegi atent á tot' hora
rendim tribút d' amistad,
donarme bona penyora
en paraulas de bondat.
Mes quan de mon sacrifici
debia mostrám l' interés,
quan vaig redimil del vici...
¡Ingrat!... no l' he vist més!...

EMILI PASCUAL AMIGÓ.

SECCIÓ AGRICOLA

MERCATS

Dilluns de cada Setmana.—Agramunt, Lleyda, Manresa, Manlleu, Olot, Reus, Sant Martí Sasgayolas, Santa Coloma de Farnes, Santa Coloma de Queralt, Tárrega, Torroella de Montgri.

Dimars de idem.—Arbós, Besalú, Calaf, Caldas de Montbuy, Castelló de Ampúries, Cervera, Girona, Hostalrich, Mataró, Montblanch, Seu d' Urgell, Vich, Sort.

Dimecres de idem.—Amer, Balaguer, Banyolas, Cassá de la Selva, Vergés, Sant Celon, Sant Feliu de Torelló, Tarrassa, Valls, Igualada y Pons.

Dijous de idem.—Agramunt, Cardona, Castellfólit de Riubregós, Figueras, Girona, Granollers, Lleyda, Manresa, Massanet de la Selva, Mora d' Ebro, Palafrugell, Sant Sadurní de Noya, Sant Hipòlit de Voltregá, Santa Coloma de Queralt, Tárrega y Reus.

Divendres de idem.—Cervera, La Bisbal, Montblanch, Olot, Sant Quirse de Besora y Seu d' Urgell.

Dissapte de idem.—Balaguer, Calaf, Girona, Mataró, Sabadell, Valls, Vich, Vilafranca del Panadés é Igualada.

Diumenge de idem.—Anglés, Arbucias, Arenys de Mar, Artesa de Segre, Berga, Bruch, Calaf, Caldas de Malavella, Canet de Mar, Capella, des, Collbató, Espluga de Francolí, La Llacuna, La Escala, Malgrat, Masnou, Monistrol, Mollet, Moyá, Monmaneu, Piera, Puigcerdá, Ripoll, Ripollet, Roda, Sallent, Sant Cugat del Vallés, Sant Feliu de Codines, Sant Pere de Tarrassa, Sant Pere de Riudeviltle, Sant Quint de Mediona, Sant Hilari, Santa Coloma de Centellas, Sarreal, Sentmanát, Toriellá y Vidreras.

Firas y Festas majors desde '1 dia 26 del corrent al dia 1.er Agosto

FIRAS.—26 Sabadell.—27, 28 y 29 Mataró.—31 Gallifa.—Agost—1 La Bisbal, Calaf, tMonroig y Sallent.

FESTAS MAJORS.—26 Sampedor.—29 Gabá.—30 Plá del Panadés.—St. Vicens dels Horts y Vilanova del Camí.—AGOST. 1 Alella, Cabrera, Canovellas, Gallifa, Sabadell, St. Iscle de Vítalta, St. Feliu de Torelló, Bacaristas, St. Feliu de Guixols, Vinyolas, Papiol, Parets, Peguera y St. Pere de Riudeviltles.

Santoral de la Setmana

Dilluns 26.—Sta. Ana mare de Ntra. Sra.

Dimars 27.—St. Pantalés mr. y Stas. Juliana y Semproniana vgs. y mrs. patronas de Mataró.

Dimecres 28.—Sts. Nassari, Celso y Victor mrs.

Dijous 29.—Stas. Marta vg. y Beatris vg. y mr.

Lluna nova a las 3 h. 45 minuts de la tarde. En Lleó. Eclipse anular de Sol invisible en Catalunya.

Divendres 30.—Sts. Abdon y Cenen mrs. (vulgo San Nen y San Non) y Sta. Donàtila vg. y mrs.

Dissapte 31.—St. Ignasi de Loyola, fdr.

AGOSTO, 31 dias

Diumenge 1.—VIII. St. Pere ad-víncula, St. Feliu de Girona y Stas. Fè, Esperansa y Caritat. vgs. y mrs.

SOLUCIONS ALS TRENCA CLOSCAS ANTERIOR

Tarjeta.—*San Feliu de Llobregat.*

TRENCA-CLOSCAS

TARJETA

ROSA A. PALDRA

MOLLET

Formar ab aquestas lletras lo títol de un drama catalá en 3 actes.

R. RIVERA LL.

GEROCLIFICH

LA

EXPOSICIÓ

R. RIVERA LL.

TARJETA

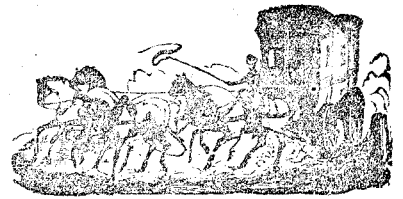
MARIA L. Y COLOM

Formar ab aquestas lletras lo títol de drama catalá en tres actes.

R. AREBIR

SOLUCIONS

EN LO NÚMERO PRÓXIM

CORRESPONDENCIA

Se contestará en lo proxim número

Imprempta de M. Ribera, Sant Domingo, 34.-Sabadell